

Politické instituce a modely vládnutí v ČR

JPM032 a 018

IPS FSV UK

Katedra politologie

ZS 2025

Úvod: Parlamentní režim

➤ **Parlamentní režim**

Definice parlamentního režimu (zjm. vs. poloprezidentský režim)

Ústavní systém (princip, litera Ú.)

Rovnováha moci (vláda/parlament)

Politická kolektivní odpovědnost vlády před parlamentem (ev. komorou)

Možnost rozpuštění (dolní) komor(y).

➤ **Racionalizovaný parlamentarismus**

Boris Mirkine-Guetzevitch (1892-1955)

Techniky (ústavní a volební) směřující k *omezení vládní nestability* → umožnit fungování režimu

Kodifikace politických vztahů v parlamentním režimu

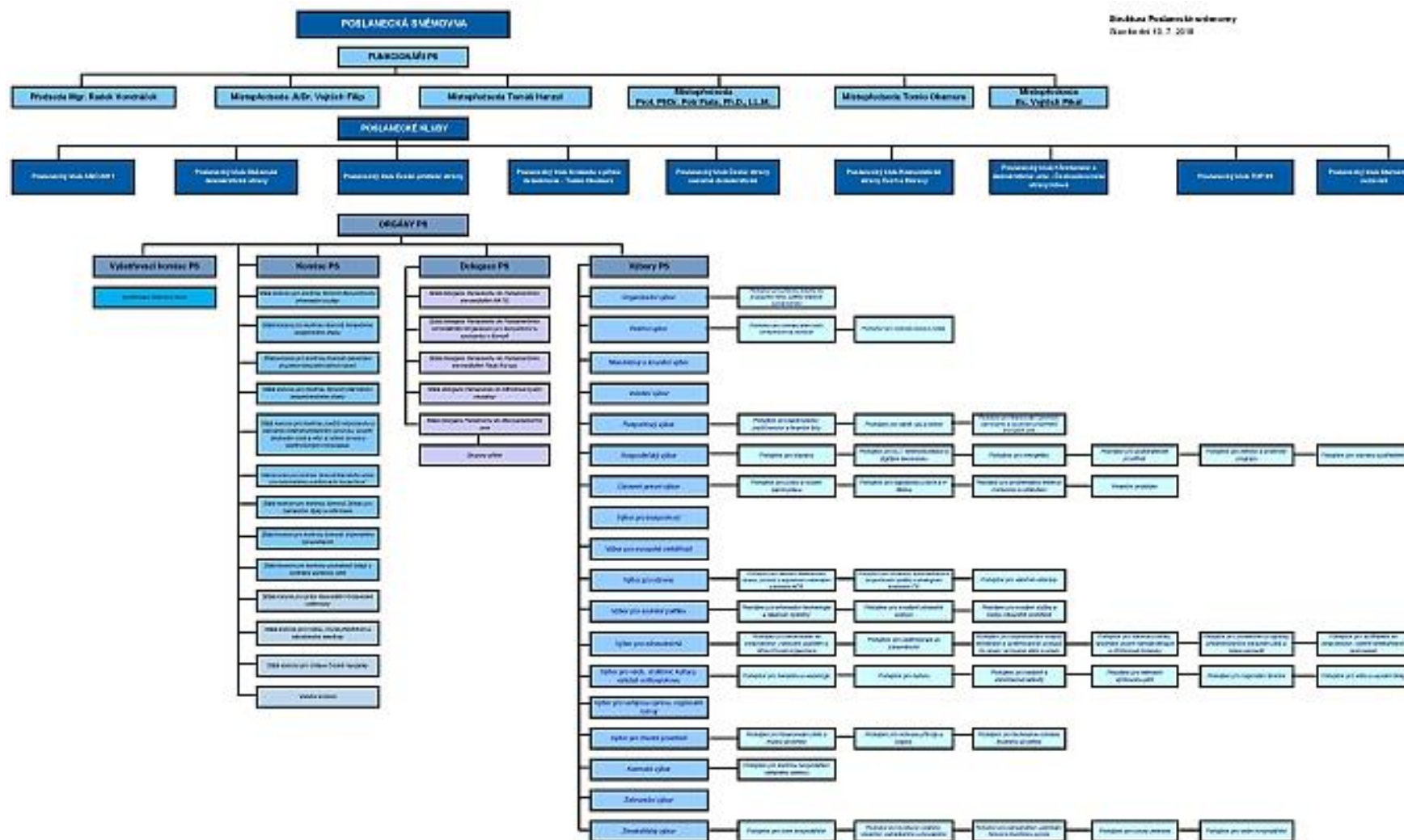
Český parlamentarismus

- Teoretický pohled: Dvoukomorový nerovný bikameralismus
 - Problematika existence horní komory
 - Zrationalizovaný parlamentarismus
 - Zákonodárství
 - Kontrola vlády
 - Jasný důraz (ústavněprávní ale hlavně praktický) na vládní efektivitu
 - Ústavní pravidla
 - Politická praxe
 - Před/po 1995/1996
 - Politický kontext
- „většina“ vs opozice, „parlamentní kultura“, politická praxe
(Okrajově: parlament vs občanské společnosti)

Parlamentarismus - Legislativní moc

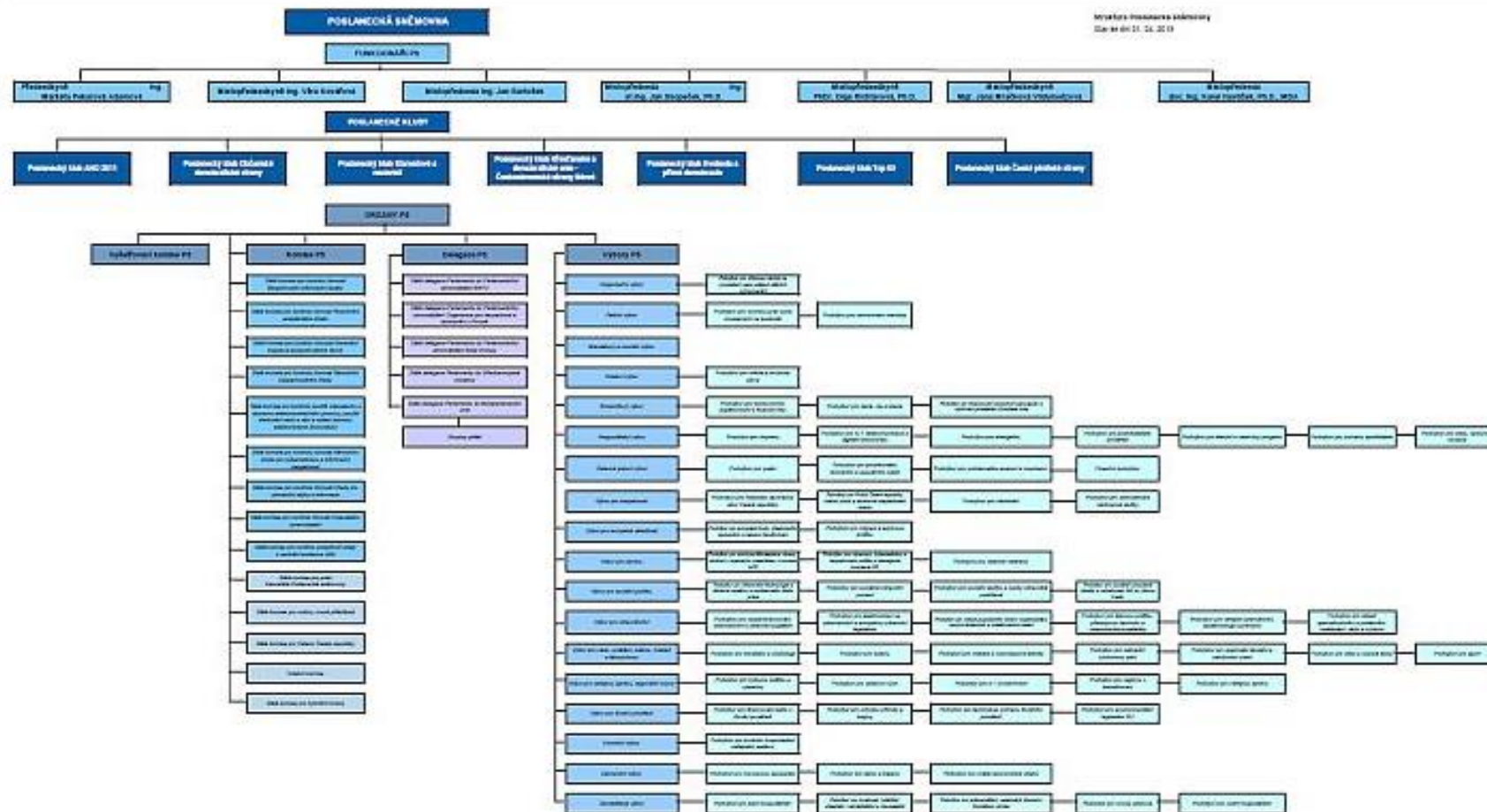
- Parlament
 - Struktura
 - Legislativní proces
- Vybrané aspekty
 - Vládní odpovědnost
 - Kontinuita
 - Přeběhlictví
 - Postavení opozice
 - Obstrukce

https://www.psp.cz/eknih/cdrom/files/struktura_PS_10_07_2018.pdf

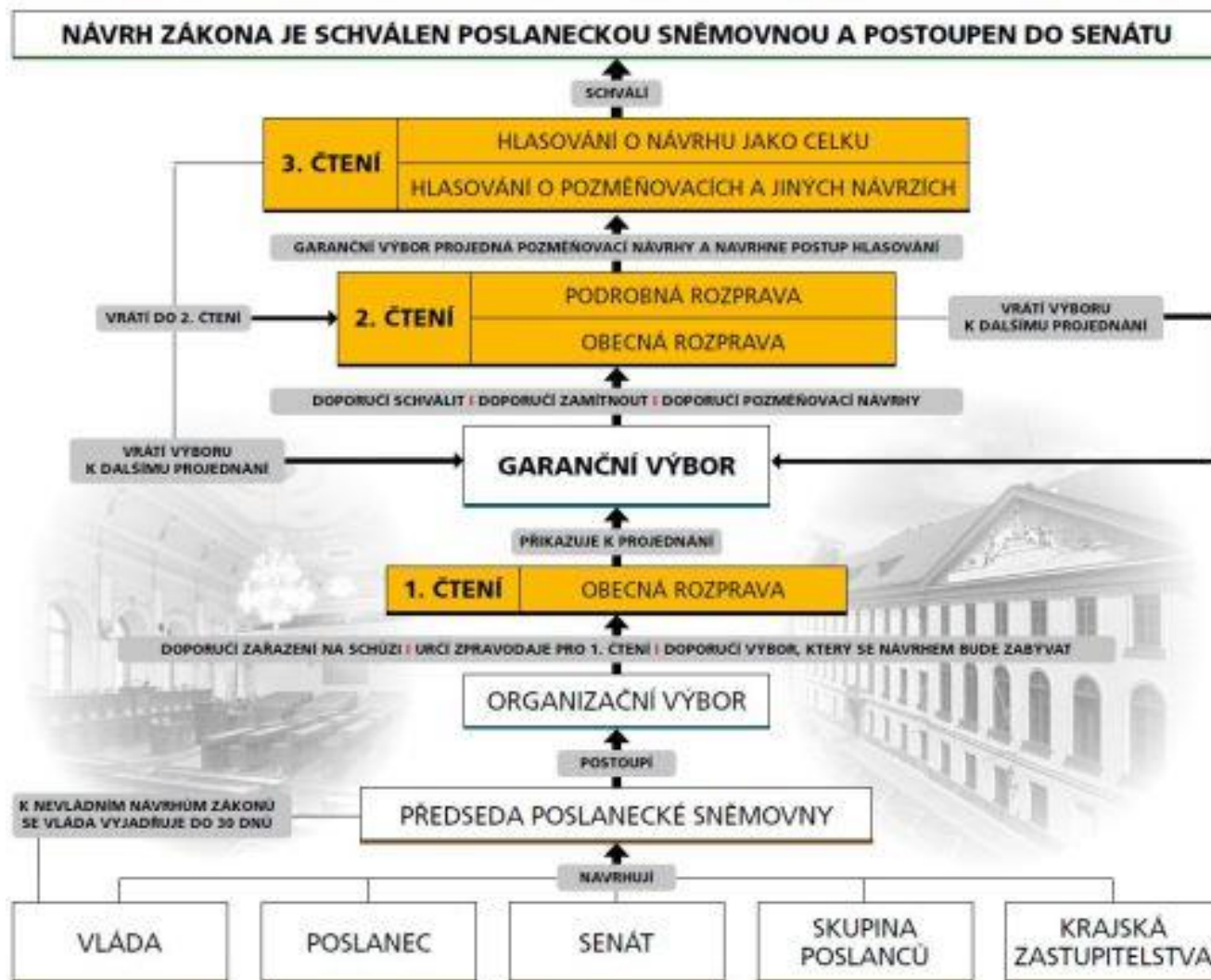
https://www.psp.cz/eknih/cdrom/files/struktura_PS_01_04_2022.pdf

Organizační struktura Poslanecké sněmovny

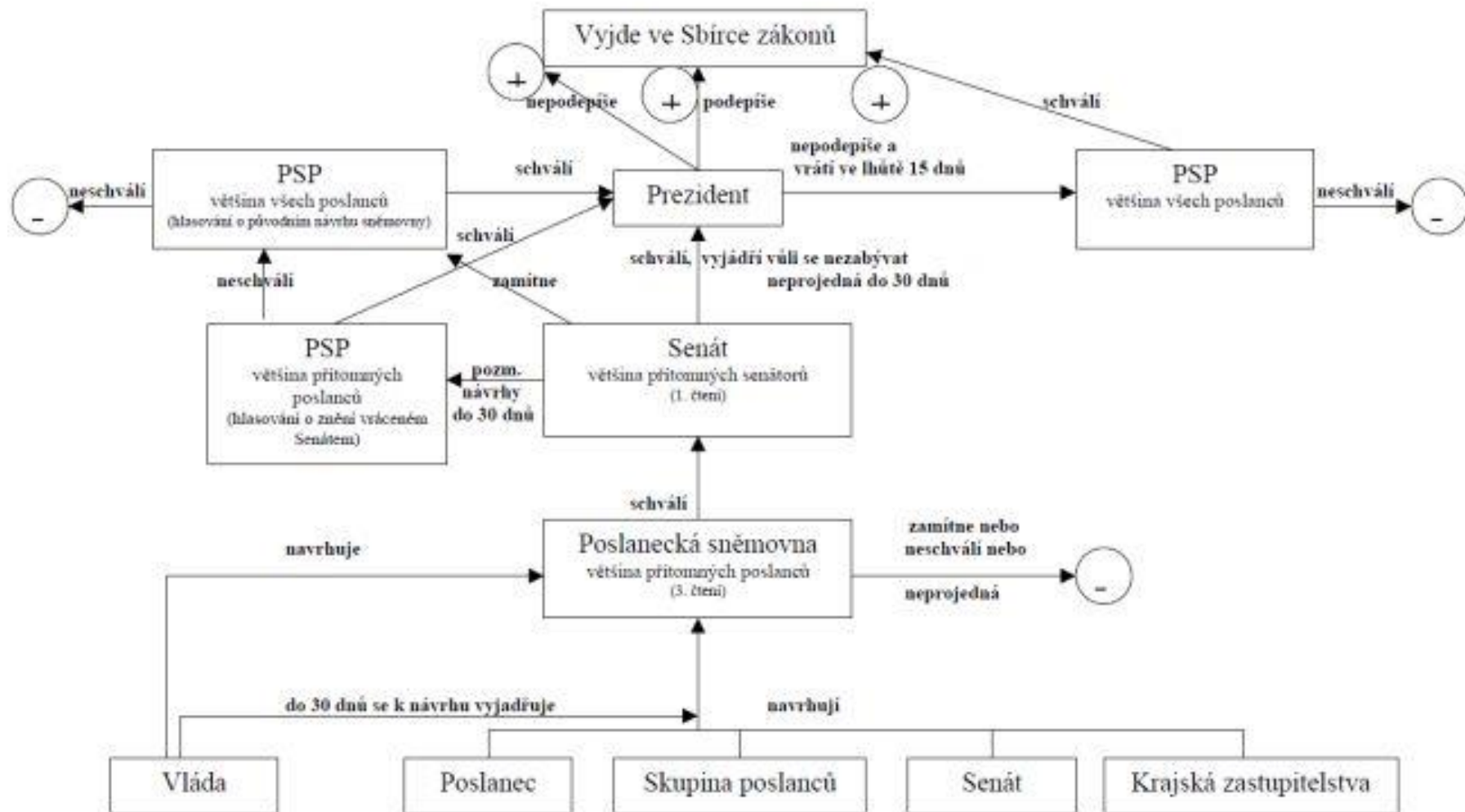

LEGISLATIVNÍ PROCES

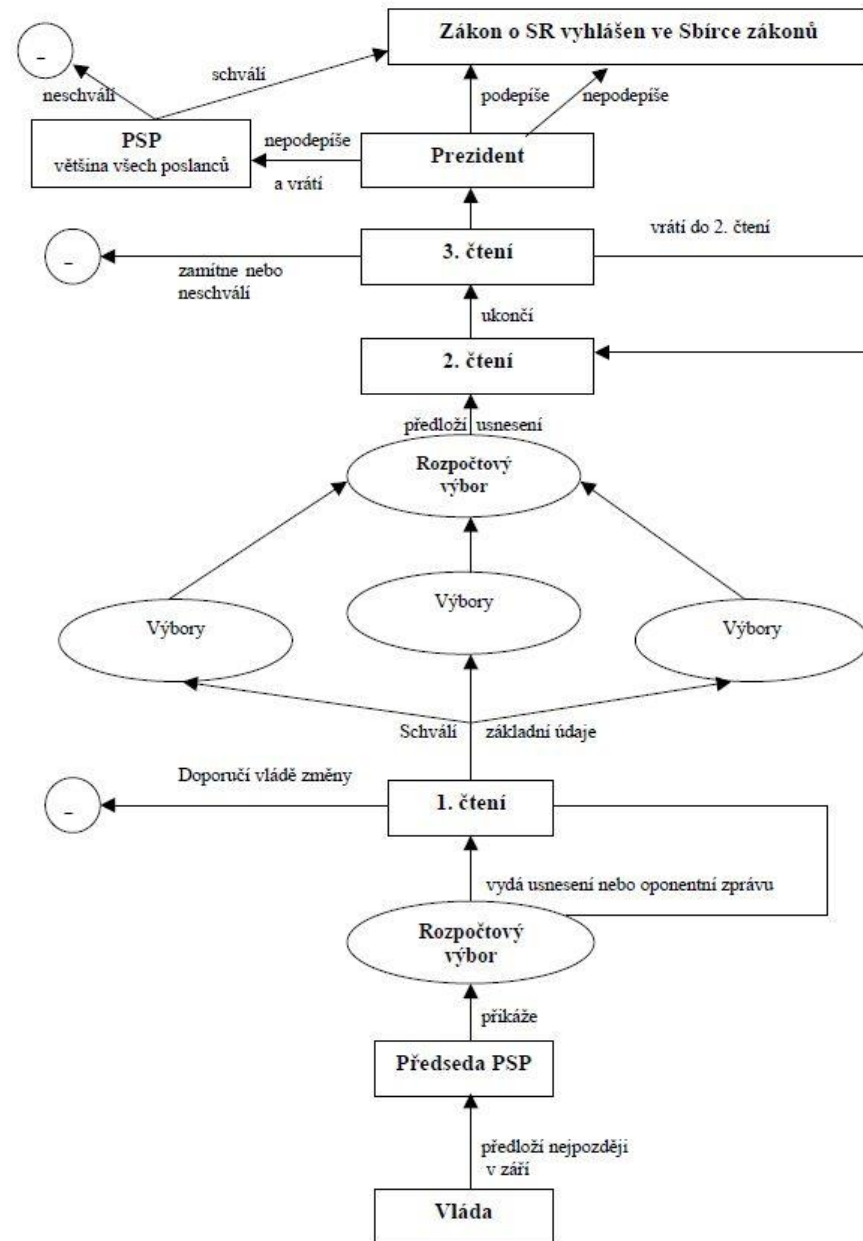
V POSLANECKÉ SNĚMOVNĚ PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY

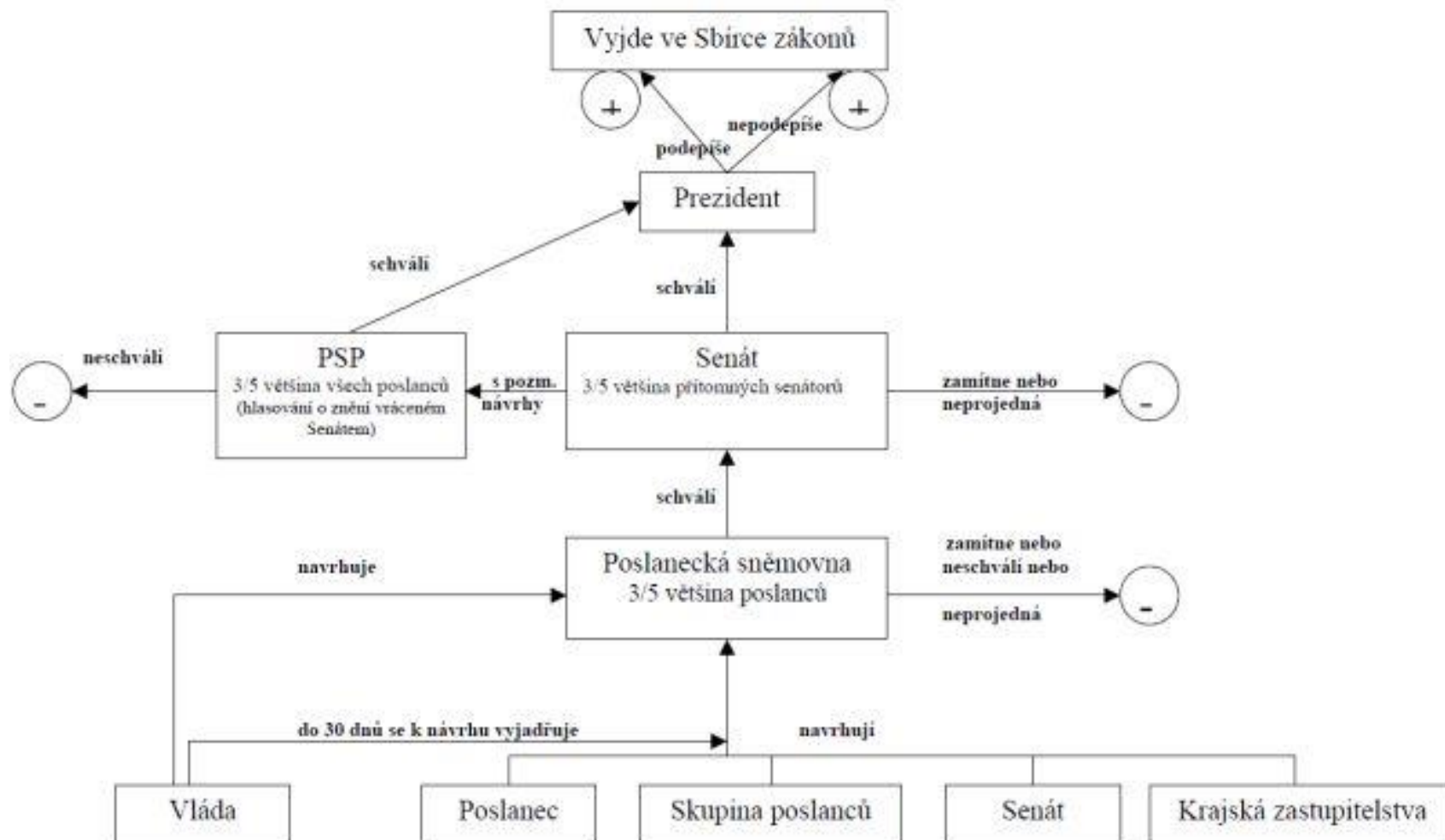
Běžné zákony

Státní rozpočet

Ústavní zákony

Většina-opozice, odpovědnost

- Vládní odpovědnost (důvěra) a rozpuštění dolní komory PČR
- Kontinuita
- Přeběhlictví
- Postavení opozice
- Obstrukce

Kontrola vládní činnosti a odpovědnost

- Vládní odpovědnost: [interpelace](#) (pouze poslanci)
- Vládní odpovědnost (důvěra)
 - 18 žádostí
 - 1 Zákon s problémem
- Poslanci se mohou obracet s dotazy na členy vlády buď písemně nebo prostřednictvím ústních interpelací. Na interpelace jsou vyhrazeny čtvrtky, pokud jsou jednacími dny - odpovědi na písemné interpelace se projednávají od 9 do 11 hodin, odpovědi na ústní interpelace na předsedu a členy vlády od 14:30 do 18 hodin.
- 16 návrhů na vyslovení nedůvěry, 1 prosel (2009) – 1. návrh byl podán v září 2003
- „odpovědná opozice“
- a rozpuštění dolní komory PČR (1998, 2009, 2013)
- Odpovědnost a kontrasignace
- Amnestie V. Klause 1/1/2003

Vládní odpovědnost - interpelace

Já už sem ani chodit nebudu, reagoval Babiš na komplikace ve Sněmovně

Novinky, zpe
+ sledovat 3011

6. 11. 2019, 11:50 • Praha

Je to skandál. Tak zhodnotil premiér Andrej Babiš (ANO) středeční jednání Poslanecké sněmovny o daňovém balíčku, který se zatím nedaří koalici u poslanců prosadit. Novinkám řekl, že už do Sněmovny nebude chodit. Vláda je přitom podle Ústavy odpovědná Poslanecké sněmovně.

Chodit na interpelace není moje práce, prohlásil Babiš ve sněmovně

Premiér Andrej Babiš (ANO) nebude chodit do Poslanecké sněmovny na projednávání písemných interpelací. Ministerský předseda to řekl při čtvrtěčních ústních interpelacích na dotaz šefa pirátských poslanců Jakuba Michálka.

Praha 18.05.30. ledna 2020

Premiér Andrej Babiš | Foto: Vít Šenarok | Zdrav. ČTK

„Už dvě hodiny tady nepracuju, já už sem ani chodit nebudu. Je to skandál, nemůžu pracovat. Lidi, co tady sedí, taky nemohou pracovat. Nemůžu tady sedět a poslouchat ty nesmysly,“

Drtivá většina ministrů nepřišla na interpelace. Na dotazy opozice odpovídali pouze tři

9. 2. 2023, 14:30 • Aktualizováno 9. 2. 2023, 16:48

Jan Menšík, Dáša Šamanová, Novinky

Babiš při interpelacích odpovídal, na co se ho nikdo neptal. Pirát ho vypnul

5. 12. 2019, 15:25 – Praha - Barbora Zpěváčková, Renáta Bohuslavová, Novinky

Čtvrtěční interpelace na premiéra Andreje Babiše (ANO) připomínaly spíš grotesku než důstojnou parlamentní diskuzi. Poslanci se předsedy vlády ptali na přijetí Istanbulské úmluvy a dotační tituly na mateřské a základní školy, Babiš si ale odpovídal, na co chtěl. Evidentně mu nedá spát audit Evropské komise o jeho střetu zájmů.

Poslanec se ptal na otrávenou Bečvu. Nechte si změřit IQ, odpověděl mu Babiš

12. listopadu 2020 14:24, aktualizováno 17:17

Premiér Andrej Babiš čelil při interpelacích otázce na otravu řeky Bečvy kyanidem. „Havárii vyšetřuje Policie ČR. Čeká se na výsledek soudní expertízy,“ odpověděl na otázku, kterou si připravil poslanec za ODS Stanislav Blaha. „Váš ministr Brabec zvolil strategii mlčení,“ vyčetl premiérovi poslanec Blaha i chování ministra životního prostředí Richarda Brabce.

Kontrola vládní činnosti a odpovědnost

- Vládní odpovědnost: interpelace (pouze poslanci)
- **Vládní odpovědnost** (důvěra) celkem 37 hlasování od důvěře/nedůvěře
 - 19 žádostí o vyslovení důvěry, 3 zamítnuty (2006, 2013 a 2018), 3 fakultativní (1997, 2003 a 2012)
 - 1 zákon spjatý s vyslovením důvěry (2012, stabilizační balíček, problém disciplíny v ODS)
 - 17 návrhů na vyslovení nedůvěry, 1 prošel (2009)
 - NB: 1. návrh byl podán v září 2003
 - Petr Nečas sám podal demisi v červnu 2013, čímž hlasování o důvěře předešel
 - „odpovědná opozice“ – vs obstrukce
- Rozpuštění dolní komory PČR (1998, 2009, 2013)
- **Odpovědnost** a kontrasignace
 - Amnestie V. Klause 1/1/2003

Kontinuita - Nejdéle sloužící členové PS PČR

Jméno	Počet volebních období v PS	Zvolen na kandidátní listině	Aktuální funkce/mandát
Marek Benda	10 (+ 2 ČNR = od 2/1990)	KDS/ODS	Předseda klubu ODS Místopředseda ÚPV Místopředseda SKÚČR
Miroslav Grebeníček	7 (1996-2021 + 3 FS od 1/1990)	KSČM	-
Vojtěch Filip	7 (1996-2021 + 2 FS od 6/1990)	KSČM	-
Lubomír Zaorálek	7 (1996-2021 + 1 FS od 1 do 6/1990)	ČSSD	-
Pavel Kováčik	7 (1996-2021)	KSČM	-
Miroslava Němcová	7 (6 1998-2020 + 1 Senát)	ODS	Senát
Bohuslav Sobotka	7 (1996-2018)	ČSSD	-
Zuzka Bebarová-Rujbrová	6 (1996-2017)	KSČM	-
Hana Orgoníková	6 (6/1992-8/2013)	ČSSD	-
Petr Nečas	6 (6/1992 – 6/2013)	ODS	-
Miroslav Kalousek	6 (1998-2021)	KDU-ČSL, TOP09	-

Fenomén přeběhlictví a dopad na stabilitu vlády

- Dlouhodobý fenomén (volný mandát, slabá stranická disciplína, jiné důvody?)
- Nejextrémější příklad (co se týče dopadů na vládu): 2006-2009
 - Volby v červnu 2006 končí patem, Michal Pohanka a Miloš Melčák podpoří vládu Topolánka 2 (resp. nezúčastnili se hlasování).
 - (Michal Pohanka a Miloš Melčák opouští klub ČSSD a jsou vyloučení ze strany 2/2007)
 - Opakované pokusy o vyslovení nedůvěry vládě
 - Prosinec 2008, Pohanka oznámil, že složí poslanecký mandát
 - Evžen Snítily (ČSSD) pomohl vládě prosadit rozpočet na rok 2009
 - Březen 2009: vyslovení nedůvěry vládě – pro návrh hlasuje Petr Tlustý (ODS), Jan Schwippel (ODS), Olga Zubová (SZ) a Věra Jakubková (SZ)
 - Úspěšná ústavní stížnost Melčáka na rozhodnutí prezidenta svolat předčasné volby

24. března 2009 18:30, aktualizováno 21:59

Vláda nepřežila hlasování o nedůvěře. Opozice potřebovala k jejímu svržení 101 hlas. Spolu s KSČM zvedli ruku proti kabinetu Mirka Topolánka i "odpadlíci" od koaličních stran Vlastimil Tlustý, Jan Schwippel, Olga Zubová a Věra Jakubková. Tlustého ODS okamžitě vyloučila z poslaneckého klubu.

Příklady přeběhlictví

Volby 1996

- Jozef Wagner –zvolen za ČSSD ve volbách 1996, v prosinci vyloučen z ČSSD a z poslaneckého klubu. Často podporoval tehdejší koalici ODS, ODA a KDU-ČSL (původně 99 poslanců).
- Tomáš Teplík – rovněž zvolen za ČSSD, vyloučen a následně vstoupil do ODS; koalice získala 100. poslance.

Volby 1998

- Marie Machatá – v říjnu 1999 vystoupila z klubu Unie svobody. Později vstoupila do ČSNS a byla až do roku 2002 jejím jediným zástupcem v parlamentu.

Volby 2002

- Tomáš Vrbík, náhradník po H. Marvanové – v roce 2003 vystoupil z poslaneckého klubu US-DEU. Občasně hlasoval s ODS
- Atypický případ: Petr Kott – v září 2003 chyběl na hlasování o nedůvěře Špidlově vládě (problém s alkoholem vs vůle se nezúčastnit. Následně vyloučen z ODS a vstup do klubu vládní US-DEU

Volby 2006

- Miloš Melčák –zvolen za ČSSD, v lednu 2007 při hlasování o důvěře Topolánkovy vlády III, opustil sál. Následně občasné hlasování s vládní koalicí
- Michal Pohanka – stejně jako Melčák
- Atypický případ (jednorázové přeběhlictví) Evžen Snítily–zvolen za ČSSD, při volbě prezidenta v r. 2008 oznámil, že bude volit Václava Klause. Vyloučen z poslaneckého klubu ČSSD ale nadále hlasoval s ČSSD.

Sporné přeběhlictví: Tomáš Goláň byl v roce 2020 znovuzvolen za hnutí Senátor 21následně vstoupil do ODS.

Opozice, obstrukce...

Problematika zejm. [jednacího řádu](#), + politická/parlamentní kultura...

Velmi obsáhlé problematiky (krom např. ústavní principy/pravomoce, praxe, stabilita koaličních poměrů atp.) → **výběr...**

- Veřejná správa – služební zákon
- Korupce(?)
- Privatizace státu
- Politická odpovědnost, demonstrace atp.
- Covid 19 – řízení krize/í, komparace